

Věc Hrico proti Slovensku ROZSUDEK SENÁTU Čl. 10 Úmluvy
(právo na svobodu projevu)

Dne 20. července 2004 vyhlásil předseda senátu 4. sekce
Evropského soudu pro lidská práva

v Paláci lidských práv ve Štrasburku rozsudek ve věci Hrico proti Slovensku. 1)

Soud rozhodoval v senátu (4. sekce) složeném z následujících soudců: Sir Nicolas Bratza, předseda senátu (Spojené království), M. Pellonpaa (Finsko), V. Strážnická (Slovensko), R. Maruste (Estonsko), J. Casadevall (Andora), L. Garlicki (Polsko), E. Fura-Sandström (Švédsko).

Ke skutkovému stavu

Stěžovatelem je pan Andrej Hrico (nar. 1949), žijící v Košicích.

V rozhodné době byl stěžovatel vydavatelem a šéfredaktorem týdeníku Domino efekt. V letech 1994 a 1995 týdeník zveřejnil tři články týkající se soudního řízení o pomluvě u slovenských soudů. Řízení probíhalo mezi panem Slobodníkem, ministrem, který se později stal poslancem, a panem Feldekem, básníkem a publicistou, který publikoval článek, v němž mj. tvrdil, že pan Slobodník měl fašistickou minulost. Relevantní části článků, jejichž autorem není stěžovatel, obsahují následující.

1. Článek publikovaný 1. 4. 1994

Quo vadis, slovenská justice? (Ostudný rozsudek Nejvyššího soudu)

Když Městský soud v Bratislavě (dále "Městský soud") ukončil první kolo soudního sporu na ochranu osobnosti mezi panem Slobodníkem a panem Feldekem zamítnutím žaloby bývalého ministra, zazněly hlasy tvrdící, že výsledek odvolacího řízení před Nejvyšším soudem bude jiný, protože soudci Nejvyššího soudu jsou "jiní". Tyto názory se potvrdily a Slovensko čelí dalšímu zesměšnění se na mezinárodní scéně. Senát Nejvyššího soudu, kterému předsedal soudce S. [článek uváděl celé jméno soudce], nezklamal.

Tragikomická fraška

Slovenský básník a spisovatel Lubomír Feldek (který se mezitím rozhodl pro české občanství) uvedl v roce 1992, že pan Dušan Slobodník, který se právě stal ministrem kultury, by neměl v demokratickém státě zastávat funkci ministra, protože má fašistickou minulost... Stanovisko se opíralo o obecně známé skutečnosti: během druhé světové války byl Slobodník členem Hlinkovy mládeže a účastnil se teroristického kurzu v Sekule, pořádaném pod záštitou této organizace. Několik účastníků kurzu (je třeba poznamenat, že Dušan Slobodník mezi nimi nebyl) se později zúčastnilo zabíjení obyvatel jedné vesnice... Feldek, který nikdy netvrdil, že Slobodník byl vrah nebo zločinec..., vyjádřil názor občana svobodné společnosti, který se domnívá, že osoba, která patřila k Hlinkově mládeži a měla blízko k lidem, kteří později vraždili civilisty, by neměla být v demokratickém státě ministrem. Nic více, nic méně...

Místo aby se postu vzdal, podal Slobodník žalobu na ochranu osobnosti, a tak zahájil řízení, které je určitým způsobem tragikomické... a během něhož [pan Slobodník] neprokázal, že členem Hlinkovy mládeže nebyl a že se kurzu v Sekule neúčastnil. Pan Slobodník tedy nevyvrátil skutečnosti, na jejichž základě Feldek prohlásil, že měl fašistickou minulost. Je třeba připomenout příslušný dekret prezidenta Beneše z roku 1945, který stanovil, že Hlinkova mládež byla fašistickou

organizaci.

Zvláštní odůvodnění

Městský soud vzal v úvahu všechny výše uvedené skutečnosti a Slobodníkovu žalobu zamítl. Soudce Městského soudu vytvořil tedy nejlepší judikaturu pro nově vytvořenou demokracii a upozornil každého politika, že jeho minulost může a musí být předmětem zvýšeného zájmu veřejnosti.

Na jednání konaném dne 22. 3. 1994 soudce Nejvyššího soudu S. zaujal opačný přístup a nařídil Feldekovi zaplatit 200 000 Sk Slobodníkovi a omluvit se mu v tisku... Soudce S. tedy varoval všechny občany Slovenska, že kdyby dospěli k závěru, že morální profil politika je neslučitelný s výkonem veřejné funkce jemu svěřené, mají raději mlčet.

Soudce S. rovněž prokázal svoji duchaplnost, když odůvodnil rozsudek: 1. Hlinkova mládež byla v zásadě velmi dobrá organizace, která byla zneužita politiky, 2. Feldek způsobil újmu nejen Slobodníkovi, ale celému Slovensku, premiérovi, Hnutí za demokratické Slovensko, vládě a Parlamentu, (...) 4. poválečné dekrety uzákoněné v Československu byly výsledkem konspirace mezi prezidentem Benešem a komunisty.

Soudce S. přepisuje historii

(...)

Je třeba připomenout, že československé retribuční právní normy, jejichž součástí byly dekrety prezidenta Beneše, byly přijaty v souladu s principy Komise Spojených národů pro vyšetřování válečných zločinů, založené v Londýně 20. 10. 1943. Vycházely dále z dohody o zřízení Mezinárodního válečného tribunálu z 8. 8. 1945 a Postupimské konference... Takové retribuční normy byly přijaty prakticky všemi evropskými státy okupovanými nacistickým Německem během války, které se musely vyrovnat se zrádci a kolaboranty.

Slova, která soudce S. použil k odůvodnění svého rozsudku, přímo zpochybňují přístup, který evropské demokratické státy po válce zaujaly vůči fašismu a těm, kdo mu sloužili.

Je však třeba říci, že soudce S. neměl na výběr. Když chtěl dosáhnout rozhodnutí, kterého dosáhl, nebylo jiné odůvodnění k dispozici, protože jednoduše neexistuje... Když chci říci A, tj. že minulost osoby, která byla členem Hlinkovy mládeže a která se zúčastnila kurzu v Sekule, není fašistická, musím říci také B, tj. že neuznávám zákon prohlašující Hlinkovu mládež za fašistickou organizaci.

Tudíž quo vadis, slovenská justice? Říká se, že se Slobodník chce obrátit na mezinárodní soud ve Štrasburku. Slovenský občan, který zná "objektivní" rozhodnutí "nezávislého" a "neustranného" Nejvyššího soudu, nemá však moc důvodů být potěšen. I když uspěje na prvním stupni, naděje na spravedlnost po možném odvolání k Nejvyššímu soudu je mizivá, jak ukazuje spor Feldek v. Slobodník."

2. Rozhovor publikovaný 12. 8. 1994

Týdeník Domino efekt publikoval dne 12. 8. 1994 rozhovor s bývalým předsedou Ústavního soudu, který byl právním zástupcem pana Feldeka v řízení o pomluvě zahájeném panem Slobodníkem. Byl nadepsán "Slovensku vládne naprostý právní chaos" a relevantní část zní:

A. Tisk uvedl, že soudce S., který rozhodoval spor Slobodníka s Feldekem uvedeným způsobem, ve kterém jste byl právním zástupcem básníka, je kandidátem Křesťansko sociální unie (Christian-Social Union) do parlamentních voleb. Co si o tom myslíte?

B. ...Je neobvyklé, aby soudce, jehož úkolem je garantovat objektivitu a nestrannost v demokratické společnosti, projevoval na veřejnosti své politické názory. Účast na kandidátce politické strany je nepochybně projevem politických názorů.

A. Mluvme o konkrétní kandidatuře soudce S. na kandidátce konkrétní politické strany, Křesťansko sociální unie...

B. Je třeba si uvědomit, že tato strana má jasnou pozici, pokud jde o události v období 1939 - 1945. Jemně řečeno, toto období neodsuzuje. A to je jádro problému - soudce S., který rozhodoval spor Slobodníka s Feldekem, tj. věc, ve které je podstatou chování jednoho z účastníků během období Slovenského štátu, je kandidátem strany, která Slovenský štát nebo režim, který mu vládl, neodsuzuje, naopak... § 54 zákona o soudech a soudcích jasně stanoví, že jednou ze základních povinností soudce je, že se musí zdržet všeho, co by mohlo narušit důstojnost soudcovské funkce nebo ohrozit důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů...

A. Myslíte si, že soudce S. vnitřně rozhodl případ Feldek dlouho před vynesením rozsudku a že všechen rozruch v soudní síni byl zbytečný?

B. Nemůžu si myslet nic jiného. Pro jednání tohoto soudce není jiné vysvětlení. Můžu říci, že po vynesení rozsudku jsem se dozvěděl, že soudci Nejvyššího soudu takové rozhodnutí očekávali. Názory soudce S., pokud jde o spor nebo existenci Slovenského štátu během 2. světové války, byly známy...

Odvolání proti rozsudku Městského soudu, který rozhodl ve prospěch pana Feldeka, bylo postoupeno Nejvyššímu soudu 22. 2. 1994... Ten o něm rozhodl 23. 3. 1994, tj. tak urychleně, že se stěží najde případ projednávaný Nejvyšším soudem, kde tomu bylo obdobně."

3. Článek publikovaný 16. 6. 1995

Brzy na shledanou ve Štrasburku (ani smrt nerozdělí pár Slobodník - Feldek)

Soudní řízení ve sporu Slobodník v. Feldek, které trvalo tři roky, nebylo ukončeno rozhodnutím vydaným odvolacím senátem Nejvyššího soudu. Ani ten nenalezl odvahu zrušit plně právní paskvil vydaný soudcem S. 23. 3. 1994. Tento soudce zrušil rozhodnutí vydané Městským soudem v Bratislavě a vyhověl žádosti podané Slobodníkem.

Feldek podá stížnost Evropskému soudu pro lidská práva do Štrasburku (dále "Soud").

Slovenská justice čelí zesměšnění, protože nemá ve Štrasburku naději na úspěch. Existující judikatura Soudu obsahuje mnoho příkladů ochrany svobody projevu, se kterými by každý politik v demokratickém státě měl být seznámen: "Hranice přípustné kritiky jsou širší, pokud jde o politiky, a užší v případě soukromých osob." Je jednoduché a jasné a odvolací senát Nejvyššího soudu toto nepochopil...

Významná je jiná skutečnost: Feldek se musí podle rozsudku, který není ve svobodné společnosti akceptovatelný, omluvit za hodnotící názor (value judgment), který podle ustálené evropské praxe a rovněž podle Evropské úmluvy o lidských právech (dále "Úmluva") nepodléhá důkazům...

Kdybychom měli připustit, že novinář, který publikuje své hodnotící názory o veřejné osobě, musí prokázat pravdu svých tvrzení, vznikla by situace, která nemá nic společného s demokracií a s principy demokratické společnosti. Občané by se báli vyslovit takové hodnotící názory, protože by jim hrozil postih. V důsledku toho by vyschla míza demokracie - totiž otevřená debata o otázkách veřejného zájmu.

Nejvyšší soud tyto zásady, které jsou jednoduché a které jsou respektovány v demokratickém světě jako "dané", nepochopil, nebo - jak je možné - nechtěl pochopit.

P.S.: Odvážím se vyslovit hodnotící názor, i přes to, jaké mají tyto názory díky této judikatuře v naší zemi postavení. Podle mého názoru nechtěl Nejvyšší soud Slovenské republiky respektovat evropské zásady ochrany svobody projevu. Stačilo by, kdyby soudci četli Ústavu Slovenské republiky, zejména čl. 11, kde je to napsáno černé na bílém.

Dne 20. 9. 1995 podal soudce S. proti stěžovateli žalobu na ochranu osobnosti podle § 11 a násl. občanského zákoníku (dále "obč. zák."). Žalobce tvrdil, že výše uvedené články hrubě poškodily jeho občanskou a profesní čest a rovněž jeho autoritu jako soudce Nejvyššího soudu. Požadoval, aby stěžovateli bylo nařízeno zveřejnění omluvy a zaplacení částky 150 000 Sk jako odškodnění za morální újmu.

Stěžovatel uvedl, že autor těchto článků informoval veřejnost o soudním řízení, které vzbudilo veřejnou pozornost. Namítaná tvrzení byly hodnotící názory a články obsahovaly povolenou kritiku veřejné osoby.

Okresní soud v Košicích (dále "Okresní soud") vydal dne 3. 7. 1996 rozsudek, ve kterém nařídil stěžovateli publikovat v Domino efektu následující:

"a)... článek "Quo vadis, slovenská justice; Ostudný rozsudek Nejvyššího soudu", který vylíčil soudce S., předsedu senátu Nejvyššího soudu, v negativním světle a který zesměšnil řízení, jež vedl,

b)... rozhovor s bývalým předsedou Ústavního soudu publikovaný 12. 8. 1994, ve kterém bylo uvedeno, že soudce S. rozhodl o výsledku řízení dlouho před vynesením rozsudku,

c) výrok... „Ani Nejvyšší soud nenalezl odvalu plně zrušit právní paskvil vydaný soudcem S. 23. 3. 1994", publikovaný v článku „Ani smrt nerozdělí pár Slobodník - Feldek; Brzy nashledanou ve Štrasburku" dne 16. 6. 1995, hrubě a neoprávněně poškodily občanskou a profesní čest soudce S., za což se (stěžovatel), jako vydavatel týdeníku Domino efekt, soudci S. veřejně omlouvá..."

Stěžovatel měl dále zaplatit žalobci 50 000 Sk jako odškodnění za morální újmu a zaplatit soudní poplatky a náklady žalobci.

Okresní soud shledal, že hranice objektivní a přijatelné kritiky byly překročeny, neboť články obsahovaly takové výrazy jako 'tragikomická fraška', 'ostudný rozsudek', 'podivné odůvodnění' a 'právní fraška'. První a třetí článek mohly způsobit u svých čtenářů dojem, že žalobce byl podjatý. Okresní soud dále připomněl, že rozsudek v člancích kritizovaný byl vydán odvolacím senátem složeným ze tří soudců. Články se však týkaly výlučně žalobce, jako by jen on sám byl autorem rozsudku. Senát odvolacího soudu vždy rozhoduje po poradě v přítomnosti zapisovatele. Je vyžadována většina hlasů a předseda hlasuje poslední. Okresní soud dále připomněl, že soudci jsou při rozhodování ve věci nezávislí a že odvolací senát Nejvyššího soudu v

řízení vedoucím k vydání rozsudku kritizovaném v člancích neshledal žádné procedurální nedostatky.

Při rozhodování o přiznání odškodnění za morální újmu Okresní soud poznamenal, že články opakovaně a neoprávněně kritizovaly soudce Nejvyššího soudu, čímž značně ovlivnily důstojnost a vážnost jeho postavení ve společnosti.

Stěžovatel a žalobce se odvolali. Stěžovatel tvrdil, že Okresní soud nesprávně aplikoval zákon a že rozhodl svévolně. Uvedl, že uvedené výroky byly hodnotící názory, které měly základ výlučně ve skutečnostech uvedených v člancích. Požadoval zrušení rozsudku. Žalobce neuvedl žádné důvody a později tvrdil, že se neodvolal.

Krajský soud v Košicích dne 24. 6. 1997 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že zamítl žalobu soudce S. Rozsudek uváděl, že stěžovatel není od února 1997 vydavatelem Domino efektu. Protože nebyl autorem článků, nemá v řízení postavení žalovaného. Nový vydavatel nemohl být žalován, protože se nestal nástupcem všech práv a povinností týkajících se týdeníku. Požadavku žalobce, aby došlo k zveřejnění omluvy, tedy nemohlo být vyhověno.

Krajský soud se rovněž zabýval meritem věci a shledal, že výrok "Ani Nejvyšší soud nenalezl odvahu plně zrušit právní paskvil vydaný soudcem S. 23. 3. 1994", publikovaný dne 16. 6. 1995, byl útokem proti autoritě soudů jako takových a nebyl přiměřený sledovanému cíli, tj. kritizovat odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu. Odškodnění nemohlo být poskytnuto, protože stěžovatel ztratil postavení strany v řízení.

Žalobce podal dne 9. 9. 1997 dovolání, ve kterém namítal závěry Krajského soudu.

Odvolací senát Nejvyššího soudu dne 29. 5. 1998 zrušil rozsudek Krajského soudu ze dne 24. 6. 1997. Uvedl, že odvolací soud rozhodl chybně a nařídil mu provést další důkazy. Pokud jde o meritem věci, uvedl, že kvůli svému excesivnímu charakteru byly články nepřiměřené sledovanému cíli, tj. kritizovat soudní rozhodnutí nebo veřejné aktivity soudce S. Podle názoru Nejvyššího soudu tyto výroky jasně naznačují, že stěžovatel měl v úmyslu soudce S. urazit, ponižit a diskreditovat. Míra přijatelné kritiky byla tímto překročena.

Krajský soud dne 11. 3. 1999 potvrdil tu část rozsudku Okresního soudu z 3. 7. 1996, kterým bylo stěžovateli nařízeno zaplatit žalobci 50 000 Sk spolu s úroky jako odškodnění za morální újmu. Další část žaloby zamítl.

Rozsudek uváděl, že žalobce nepředložil důvody pro své odvolání. Krajský soud mohl tedy přezkoumat rozsudek prvního stupně jen do té míry, která byla stěžovatelem odvoláním napadena. Došlo k zamítnutí publikování omluvy v Domino efektu neboť a) vydavatelská práva byla převedena na jinou osobu a došlo ke změně názvu týdeníku a b) žalobce nezměnil svoji žalobu tak, aby rozsudek mohl být vykonatelný. Krajský soud poznamenal, že žalobce nspecifikoval, které části článku publikovaného 1. 4. 1994 zasáhly do jeho práv. Relevantní část žaloby byla proto rovněž zamítnuta.

Pokud jde o meritem zbývajících částí věci, Krajský soud připoměl s odkazem na čl. 10 Ústavy a relevantní ustanovení Úmluvy, že soudci požívají speciální ochrany, pokud jde o kritiku způsobu, jak vykonávají svoji funkci. To vyžaduje požadavek nestrannosti soudců, kteří by mohli být ohroženi, kdyby společnost tolerovala neoprávněnou kritiku soudce za jím vydaná rozhodnutí.

Rozsudek dále uváděl, že situace je jiná v případech, když soudce zveřejní úmysl být politicky aktivní a když rozhodnutí ve věci soudcem je spojeno s politickými názory jím

prezentovanými. Tím, že z projednávání věci neodstoupí, vystavuje se dotyčný soudce hrozbě kritiky veřejnosti i přesto, že rozhodnutí ve věci bylo zákonné. Krajský soud proto uvedl, že když se soudce rozhodl být politicky činný, stává se objektem veřejného zájmu a nepožívá již speciální ochranu, pokud jde o míru přijatelné kritiky.

Krajský soud uvedl, že byl vázán názory vyjádřenými v rozsudku vydaném odvolacím senátem Nejvyššího soudu dne 29. 5. 1998. Uzavřel proto, že napadené výroky v člancích publikovaných 12. 8. 1994 a 16. 6. 1995 zasáhly do osobnostních práv žalobce, čímž došlo k značnému snížení jeho vážnosti a důstojnosti ve společnosti. Výroky byly nepřiměřené sledovanému cíli, tj. kritice soudního rozhodnutí nebo žalobcově účasti na veřejném životě. Tyto výroky jasně ukazují, že jejich cílem bylo urazit, ponižít a diskreditovat kritizovanou osobu. Žalobce tedy měl být odškodněn za morální újmu, kterou utrpěl.

Soudce S. podal dne 19. 4. 1999 dovolání, které Nejvyšší soud dne 28. 9. 2000 zamítl.

Řízení před Evropským soudem pro lidská práva

Stěžovatel se na Soud obrátil dne 7. 5. 1999. Ve své stížnosti namítal, že došlo k porušení jeho práva na svobodu projevu. Věc byla původně přidělena 2. sekci Soudu; po změně ve složení sekcí (1. 11. 2001) byla přidělena nově vytvořené 4. sekci. Senát této sekce ji dne 16. 9. 2003 prohlásil za přijatelnou k meritornímu rozhodnutí. Řízení před Soudem probíhalo písemně.

K tvrzenému porušení čl. 10 Úmluvy :

Stěžovatel namítá, že došlo k porušení jeho práva na svobodu projevu podle čl. 10 Úmluvy, který zní:

"1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti a odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci."

A. Argumenty stran

1. Vláda

Vláda tvrdí, že namítané zasahování bylo v souladu ustanoveními § 11 a násl. obč. zák. a že sledovalo legitimní cíl zachování autority a nestrannosti soudnictví a rovněž ochrany pověsti a práv dotyčného soudce.

Zasahování odpovídalo naléhavé společenské potřebě, tj. chránit soudnictví před neoprávněnými výroky a přehnanými hodnotícími názory způsobilými oslabit jejich autoritu. S odkazem na odůvodnění obsažená v rozhodnutích vnitrostátních soudů vláda tvrdí, že prvotním cílem výroků bylo napadnout a urazit představitele soudnictví. Tyto výroky nepřispěly ke všeobecné debatě o otázkách veřejného zájmu. Zejména z prvního a třetího článku publikovaných 1. 4. 1994, resp. 16. 6. 1995 není zřejmé, že autor kritizoval soudce S. také pro jeho registraci na kandidátce politické strany. Takováto registrace neznamená, že se soudce stal veřejně známým politikem, jehož míra přijatelné kritiky je rozsáhlejší.

Články obsahovaly jak výroky, které neměly žádný faktický základ, tak hodnotící názory z nich odvozené, které byly přehnané. Jelikož v době jejich publikace ještě nebylo vydáno konečné rozhodnutí ve věci, ke které se vztahovaly, mohly ohrozit nezávislý a nestranný výkon spravedlnosti.

Články nebyly vyvážené, protože autor nedal příležitost kritizovanému soudci vyjádřit se k tvrzením týkajícím se jeho osoby. S přihlédnutím na dopad článků na profesionální pověst soudce S., ale také na soudnictví jako celek, překročil stěžovatel tím, že je publikoval, míru přijatelné kritiky.

Částka, kterou měl stěžovatel zaplatit, nebyla přehnaná a byla nižší než částka původně požadovaná dotyčným soudcem. Vláda uzavřela, že namítané zasahování nebylo nepřiměřené sledovanému legitimnímu cíli je toho názoru, že k porušení čl. 10 nedošlo.

2. Stěžovatel

Stěžovatel tvrdí, že zasahování do jeho práva na svobodu projevu nelze považovat za "nezbytné v demokratické společnosti" ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy . Dotyčné výroky byly hodnotící názory, které měly oporu ve faktech. V rozhodné době byl dotyčný soudce na kandidátce politické strany. Jako takový byl rovněž osobou veřejného zájmu a musel přijmout vyšší míru kritiky, pokud jde o jeho činy.

Účelem dotyčných článků bylo kritizovat skutečnost, že soudce S. rozhodoval o věci svázané s minulostí Slovenska, na níž strana, která ho zařadila na svoji kandidátku, měla specifický náhled. Stěžovatel uvedl, že v rozhodné době byl soudce veřejnosti dobře znám. Odmítl, že by účelem článků bylo jeho ponížení či urážka.

B. Posouzení Soudem

Soud znovu opakuje základní principy v této oblasti:

a) Zasahování do práva na svobodu projevu je porušením čl. 10 Úmluvy , jestliže nespadá do jedné z výjimek stanovených v odst. 2 tohoto článku. Soud tedy musí zkoumat, zda takové zasahování bylo "stanoveno zákonem", zda mělo legitimní cíl či cíle podle čl. 10 odst. 2 Úmluvy a zda bylo "nezbytné v demokratické společnosti" pro tento cíl či cíle (viz Sunday Times proti Spojenému království, 1979).

b) Adjektivum "nezbytný" ve smyslu čl. 10 odst. 2 zahrnuje existenci "naléhavé společenské potřeby". Smluvní státy mají určitou míru uvážení při posouzení, zda taková potřeba existuje, ale je to úzce spojeno s evropským dohledem zahrnujícím jak legislativu, tak rozhodnutí jí aplikující, i těch vydaných nezávislými soudy. Soud má tedy oprávnění rozhodnout, zda "omezení" je v souladu se svobodou projevu chráněnou čl. 10 (viz Janowski proti Polsku, 1999 2)).

c) Při výkonu své dohlížecí pravomoci musí Soud na zasahování nahlížet ve světle případu jako celku. Musí zejména posoudit, zda dotyčné zasahování bylo "přiměřené sledovanému legitimnímu cíli" a zda důvody, předložené vnitrostátními úřady k jeho ospravedlnění, jsou "relevantní a dostatečné" (viz Barford proti Dánsku, 1989). Soud se musí přesvědčit, že vnitrostátní úřady aplikovaly normy, které byly v souladu s principy zakotvenými v čl. 10 a že vycházely z přijatelného posouzení relevantních skutečností (viz Jersild proti Dánsku, 1994).

d) Tisk plní v demokratické společnosti významnou úlohu. Ačkoli nesmí přestoupit určité hranice, zejména pokud jde o ochranu práv a pověsti druhých a potřebu zabránit zveřejnění tajných

informací, jeho úlohou je sdělovat způsobem slučitelným s jeho povinnostmi a odpovědností informace a myšlenky týkající se všech oblastí veřejného zájmu, včetně těch týkajících se soudnictví. Nejen že má za úkol sdělovat takové informace a myšlenky, veřejnost má také právo je obdržet. Čl. 10 nechrání jen podstatu sdělených informací a myšlenek, ale také formu, jakou jsou sdělovány. Novinářská svoboda rovněž pokrývá možný postih, pokud jde o určitý stupeň přehánění, nebo dokonce provokace (viz Perna proti Itálii, 2002 3))

e) Oblast veřejného zájmu, o které má tisk právo sdělovat informace a myšlenky způsobem slučitelným s jeho povinnostmi a odpovědností, zahrnuje otázky týkající se fungování soudnictví. Pro práci soudů jako garantů spravedlnosti v právním státě je však nezbytné, aby požívaly veřejnou důvěru. Mají být tedy chráněny před neopodstatněnými útoky i vzhledem k tomu, že soudci podléhají povinnosti mlčenlivosti, která jim brání na útoky reagovat (viz Prager a Oberschlick proti Rakousku, 1995).

f) Pro politické diskuse a debaty o otázkách veřejného zájmu existuje podle čl. 10 odst. 2 Úmluvy malý prostor (viz Sürek proti Turecku, 1999 4)).

Hranice přijatelné kritiky jsou širší, pokud se jedná o veřejnou osobu, jako např. politik, než pokud jde o soukromou osobu. Na rozdíl od ní se politik musí smířit s tím, že novináři a veřejnost pečlivě sledují jeho slova a činy, a musí tedy mít vyšší stupeň tolerance (viz Lingens proti Rakousku, 1986, Incal proti Turecku, 1998 5)).

Aplikace uvedených principů na projednávaný případ

Soud konstatuje a mezi stranami není sporu o tom, že namítané zasahování bylo stanoveno zákonem, tj. § 11 a násl. obč. zák., a že sledovalo legitimní cíl zachování autority soudnictví a ochranu práv a pověsti dotyčného soudce. Tudíž vzniká otázka, jen pokud jde o to, zda zasahování bylo nezbytné v demokratické společnosti.

Konečné rozhodnutí soudu namítané stěžovatelem mělo podklad v člancích publikovaných 12. 8. 1994, resp. 16. 6. 1995, ale ne v prvním článku publikovaném 1. 4. 1994.

V rozhovoru publikovaném 12. 8. 1994 vyjádřil právník názor, že soudce S. vnitřně rozhodl případ Feldek dlouho před vynesením rozsudku, protože byl na kandidátce politické strany, která měla na události v období 1939 - 1945 specifický náhled. Článek publikovaný 16. 6. 1995 uváděl, že rozsudek druhé instance "vydaný soudcem S." dne 23. 3. 1994 je "právní fraškou" a kritizoval skutečnost, že ho odvolací soud nezrušil. Hlavní část článku analyzovala naděje na úspěch před Evropským soudem pro lidská práva, k němuž se očekávalo, že žalovaný podá stížnost.

Ve svém rozsudku ze dne 29. 5. 1998, resp. 11. 3. 1999 odvolací senát Nejvyššího soudu a Krajského soudu shledaly, že napadené výroky zasáhly do osobnostních práv žalobce, čímž značně poklesla jeho důstojnost a vážnost ve společnosti. Užití výrazy byly nepřiměřené. Jasně svědčily, že jejich účelem bylo urazit, ponížit a diskreditovat kritizovanou osobu. V konečném rozhodnutí Krajský soud shledal, že žalobce má nárok na odškodnění za morální újmu, kterou utrpěl.

Jak rozhovor, tak napadený článek obsahovaly nezpochybnitelnou skutečnost, že soudce S. byl uveden jako kandidát do voleb na kandidátce Křesťansko sociální unie, strany, která měla jasný a dobře známý postoj k jednání slovenských úřadů v období 1939 - 1945. Názor vyjádřený nebo implicitně uvedený jak v rozhovoru, tak článku byl ten, že soudce, který veřejně deklaroval svůj zájem být aktivně politicky činný a podporovat dotyčnou politickou stranu, by neměl vystupovat v řízení o pomluvě, které se týkalo údajných aktivit a fašistické minulosti žalobce, bývalého ministra vlády během druhé světové války. V rozsudku Krajského soudu ze dne 11. 3. 1999 bylo výslovně uvedeno, že když se soudce nestáhl z projednávání případu spojeného s jeho politickými názory,

vystavil sebe hrozbě kritiky veřejnosti. Toto musí být podle názoru Soudu nahlíženo jako hodnotící názor o záležitosti veřejného zájmu, o kterém nelze říci, že by nemělo faktický podklad.

Výrazy použité v daném článku, zejména popis rozsudku jako "právní frašky", byly silné. Článek dále uváděl, že soudce S. byl za rozsudek odpovědný, ačkoli byl vydán senátem složeném ze tří soudců. Jak však uvedl Krajský soud, hranice přijatelné kritiky jsou širší, pokud se jedná o soudce, který vstupuje do politického života. Soud dále připomíná svoji judikaturu, že se článek 10 netýká jen názorů, které mohou šokovat nebo urazit, ale že novinářská svoboda pokrývá možný postih, pokud jde o určitý stupeň přehánění. V této souvislosti je třeba poznamenat, že soudce S. předsedal senátu Nejvyššího soudu a že byl za vynesení rozsudku odpovědný. Kromě toho Soud konstatuje, že toto byla jediná výslovná zmínka o soudci S. v článku, který další výrazy podobné povahy neobsahoval.

Pokud jsou brány v úvahu relevantní texty jako celek, Soud konstatuje, že nelze říci, že by účelem dotyčných výroků bylo urazit, ponižit a diskreditovat kritizovanou osobu.

Soud rovněž poznamenává, že soudní řízení, kterého se kritizovaný soudce účastnil a které bylo v člancích komentováno, se týkalo otázky obecného zájmu, o které se vedla politická debata (viz Feldek proti Slovensku, 2001 6).

Za těchto okolností nebyly normy aplikované slovenskými soudy slučitelné s principy zakotvenými v čl. 10 a důvody pro ospravedlnění zasahování nelze považovat za "dostatečné". Relativně malá částka, kterou měl stěžovatel zaplatit žalobci, na tom nic nemění.

Čl. 10 Úmluvy byl tedy porušen.

Spravedlivé zadostiučinění

Na základě čl. 41 Úmluvy požádal stěžovatel o částku 50 000 Sk jako náhradu za materiální újmu, která odpovídá částce přiznané žalobci v řízení o pomluvě, které je předmětem podané stížnosti. Dále požádal o částku 1 000 000 Sk za morální újmu, protože výsledek řízení ovlivnil jeho dobré jméno, rodinný život a profesionální pověst.

Soud konstatuje, že stěžovatel utrpěl materiální újmu a přiznává mu částku 1 250 EUR, která je ekvivalentem této částky. Pokud jde o náhradu za morální újmu, přiznává stěžovateli částku 1 000 EUR.

Stěžovatel dále požádal o proplacení nákladů ve výši 31 184 Sk. Soud považuje tuto částku za přiměřenou a přiznává mu částku 780 EUR.

Výrok rozsudku

Soud rozhodl jednomyslně, že:

1. čl. 10 Úmluvy byl porušen;
2. žalovaný stát musí do tří měsíců ode dne, kdy se rozsudek stane konečným podle čl. 44 odst. 2 Úmluvy, stěžovateli vyplatit částky 1 250 EUR za materiální újmu, 1 000 EUR za morální újmu a 780 EUR za náklady řízení, převedené na slovenské koruny v kurzu platném k datu vyplacení; tyto částky budou navýšeny o prostý úrok rovný marginální úrokové sazbě Evropské centrální banky zvýšené o tři procentní body, za období od vypršení uvedené lhůty do vyplacení;
3. žádost o spravedlivé zadostiučinění se v dalším zamítá.

- 1) Stížnost č. 49418/99. Originál rozsudku byl publikován v angličtině. Má 14 stran.
Zpracování a překlad: Martin Zeman.
- 2) Rozsudek č. 55 v čísle 5/1999.
- 3) Rozsudek č. 200 v čísle 5/2002.
- 4) Stručná informace v čísle 10/1999.
- 5) Rozsudek č. 28 v čísle 5/1998.
- 6) Rozsudek č. 169 v čísle 4/2001.